

Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

Tony Mortier
Inspecteur-general van Financiën

1

(korte) Historische terugblik (I)

1. 1945 – Einde WOII
 - Westerse legers demobiliseren
 - Sovjetlegers demobiliseren niet
2. 1945 – 1951: aanloop tot koude oorlog
 - Blokkade Berlijn → Opsplitsing bezettingszones in BRD en DDR
 - Burgeroorlog in Griekenland
 - Politieke inkanteling in Tjechoslowakije, Polen, Hongarije
 - Uitbreken Koreaanse oorlog (1950)

2 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

2

(korte) Historische terugblik (II)

3. 1948 - Verdrag van Brussel - Oprichting WU (Westerse Unie): UK, FR, Benelux
4. 1949 – oprichting van
 - NAVO t.g.v. Noord-Atlantisch verdrag (1948)
 - Raad van Europa
5. 1951 – oprichting EGKS (Europese Gemeenschap Kolen en Staal)
6. 1952 – Verdrag van Parijs tot oprichting van de Europese Defensie Gemeenschap (FR, BRD, Benelux, It) → Geen instemming Fr Parl.
7. 1954 – Uitbreiding WU naar WEU (West-Europese Unie): UK, FR, Benelux, IT, BRD

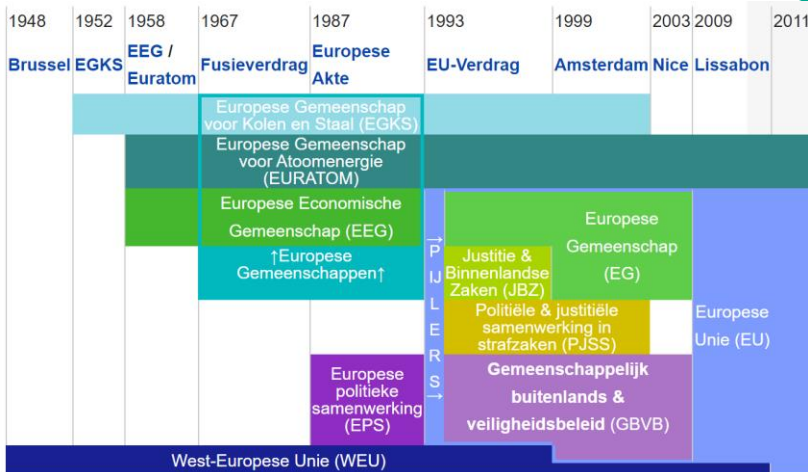
1957 – Verdrag van Rome: oprichting EEG (Europese Economische Gemeenschap)

3 Veiligheid en economische realpolitiek: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

3

(korte) Historische terugblik (III)

4 Veiligheid en economische realpolitiek: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

4

(korte) Historische terugblik (IV)

8. 1989 – Val Berlijnse muur
9. 1991 – Verdrag van Maastricht: GBVB (Gem. Buitenlands en Veiligheidsbeleid), gebaseerd op EPS (Eur Pol samenwerking – 1970) → 2de Pijler EU (tot 2009)
10. 2009 - 2016: Verdrag van Lissabon: opheffing pijlers Hoge vertegenwoordiger GBVB + integratie WEU in EU
 - Geleidelijke uitrol EUGS, EDAP, EDF
11. 2021: Strategisch Kompas inzake strategische autonomie – Verklaring van Versailles (2022)

2014/16: 1ste kantelmoment
2022: 2de kantelmoment

EUGS: EU General Strategy
EDAP: European Defence Action Plan
EDF: European Defence Fund

⁵ Veiligheid en economische realpolitiek: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

5

Een veranderende geopolitieke en maatschappelijke situatie (I)

1. Externe geopolitieke veiligheids- en economische bedreigingen voor Europa en België
 - Een agressief Rusland dat via oorlog, gasbevoorrading en tussenkomst van Wit-Rusland druk zet op zowel de energiebevoorrading als op de Oostelijke grens van de Unie;
 - Een bewust China dat zowel via haar relatie met Rusland, de druk op grondstoffen, de bevoorrading van de Unie, als via buitenlandse directe investeringen tracht de Unie en haar lidstaten te beïnvloeden;
 - Een Verenigde Staten van Amerika die steeds manifester de nadruk legt op zijn Intern en zijn Zuid-Oost Azië beleid (AUKUS, QUID, CPTPP, ...) ten nadele van zijn Atlantische partners;
 - Een Verenigd Koninkrijk dat blijft twijfelen over haar relatie met de EU

⁶ Veiligheid en economische realpolitiek: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

6

Een veranderende geopolitieke en maatschappelijke situatie (II)

2. Verschuivende visie inzake strategische sectoren

- De COVID-pandemie heeft duidelijk gemaakt dat de geglobaliseerde JIT-aanpak bepaalde risico's met zich meebrengt inzake zekerheid van bevoorrading en/of (te grote) afhankelijkheid van derde landen;
- Zekerheid van bevoorrading impliceert ook de zekerheid inzake het gebruik van strategische infrastructuur en communicatiemiddelen (ICT, weg/lucht/water infrastructuur, ...).
- Oorlog in Oekraïne heeft duidelijk gemaakt dat eigendom, toegang of onderhoud van infrastructuur door ondernemingen van – of in handen van – derde landen een groot risico inhoudt **en** dat deze infrastructuur strategisch van aard is (bvb. chipproductie, farmaceutische productie, baggerwerken, nutsvoorzieningen, spoorinfrastructuur, ...)

7 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

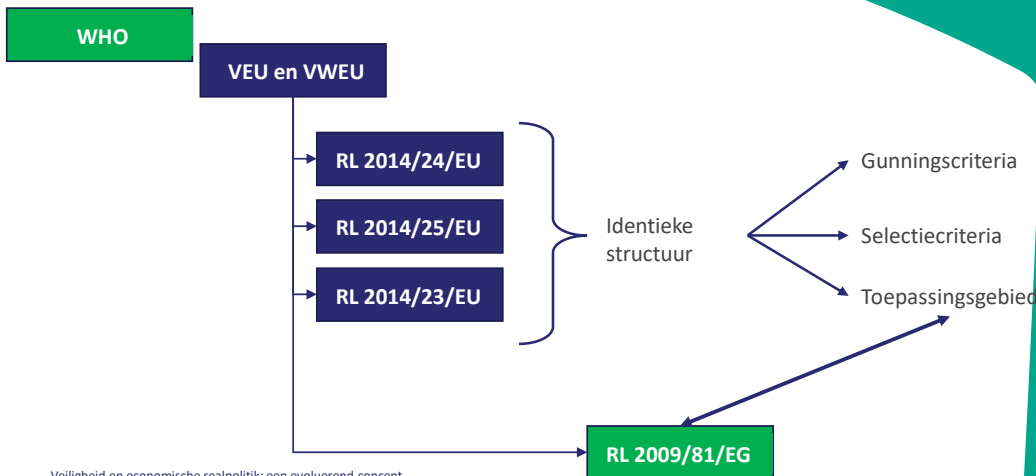
7

POLLVRAAG VOOR LIVESTREAM
GELIEVE UIT FULLSCREENMODUS TE GAAN
VIA DE ESCAPEKNOP

8

Huidige structuur overheidsopdrachten

9 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

9

Hoe kunnen binnen de Overheidsopdrachtenwetgeving veiligheidsbelangen behartigd worden?

Verschillende pistes om deze te behartigen:

1. Het VEU/VWEU buiten werking plaatsen → terugvallen op nationale regelgeving
2. Terugvallen op de specifieke regelgeving inzake veiligheids- en defensieaankopen
3. Binnen de regelgeving klassieke/uitgesloten sectoren (en concessies) modaliteiten bepalen
4. Aanvullende regelgeving voorzien

10 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

10

Het VEU/VWEU buiten werking plaatsen → terugvallen op nationale regelgeving

11

Veiligheid en Defensie onder de WHO

1. artikel III – Security and General Exceptions – van de bijlage genaamd ‘Revised Agreement on Government Procurement’ aan de ‘Final Act’ welke de WHO oprichtte (Marakech 15 april 1994) in haar eerste lid: *“Nothing in this Agreement shall be construed to prevent any Party from taking any action or not disclosing any information that it considers necessary for the protection of its essential security interests relating to the procurement of arms, ammunition or war materials, or to procurement indispensable for national security or for national defence purposes”*.
2. Zoals laatst gewijzigd op 30 maart 2012.

12

Het VEU/VWEU buiten werking plaatsen → terugvallen op nationale regelgeving

Artikel 346 VWEU:

1. *De bepalingen van de Verdragen vormen geen beletsel voor de volgende regels:*
 - a) *Geen enkele lidstaat is gehouden inlichtingen te verstrekken waarvan de verbreiding naar zijn mening strijdig zou zijn met de wezenlijke belangen van zijn veiligheid;*
 - b) *Elke lidstaat kan de maatregelen nemen die hij noodzakelijk acht voor de bescherming van de wezenlijke belangen van zijn veiligheid en die betrekking hebben op de productie van of de handel in wapenen, munitie en oorlogsmateriaal; die maatregelen mogen de mededingingsverhoudingen op de interne markt niet wijzigen voor producten die niet bestemd zijn voor specifiek militaire doeleinden.*
2. *De Raad kan met eenparigheid van stemmen op voorstel van de Commissie wijzigingen aanbrengen in de lijst van de producten waarop de bepalingen van lid 1, onder b), van toepassing zijn, die hij op 15 april 1958 heeft vastgesteld."*

13 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

13

Het VEU/VWEU buiten werking plaatsen → terugvallen op nationale regelgeving

Modaliteiten inzake het invoeren van artikel 346 VWEU

- HvJ 15 mei 1986, Johnston, C- 222/84
- HvJ, 16 september 1999, C-414/97, Commissie v. Spanje: principe van restrictieve interpretatie uitzondering → veiligheid vs BTW-vrijstelling (**proportionaliteitstoets**)
- HvJ, 17 december 2020, C-808/18, Commissie v. Hongarije:

*het VWEU enkel in de artikelen 36, 45, 52, 65, 72, 346 en 347 uitdrukkelijke afwijkingen voor situaties waarin de openbare orde of de openbare veiligheid op het spel kan staan bevat, en betreffen deze artikelen nauwkeurig omschreven uitzonderingsgevallen. Daaruit kan **geen aan het VWEU inherent algemeen voorbehoud** worden afgeleid op grond waarvan elke uit hoofde van de openbare orde of de openbare veiligheid genomen maatregel buiten de werkingssfeer van het Unierecht zou vallen. Erkenning van het bestaan van een dergelijk voorbehoud, los van de specifieke voorwaarden die in de bepalingen van dit Verdrag worden gesteld, zou afbreuk kunnen doen aan de bindende kracht en de uniforme toepassing van het Unierecht". Daarbij verwees het HvJ naar voorgaande arresten, m.n. het arrest van 2 april 2020, Commissie/Polen, Hongarije en Tsjechië (Tijdelijk herplaatsingsmechanisme voor aanvragers van internationale bescherming), C-715/17, C-718/17 en C-719/17, EU:C:2020:257, punt 143 en aldaar aangehaalde rechtspraak.*

14 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

14

Terugvallen op de specifieke regelgeving inzake veiligheids- en defensieaankopen

15

Terugvallen op de specifieke regelgeving inzake veiligheidsbelangen

1. RL 2009/81/EG werd omgezet in de wet van 13 augustus 2011
2. Onderscheid keuze
 - classificatie klassieke/speciale sectoren: o.b.v. de activiteit → bvb. art. 20 Wet OO 17 juni 2016
 - Classificatie Wet Defensie en Veiligheid: o.b.v. producten
(enkel) van toepassing op de overheidsopdrachten die worden geplaatst op defensie- en veiligheidsgebied en die betrekking hebben op:
 - 1° de levering van **militair materiaal**, inclusief onderdelen, componenten en/of assemblagedelen;
 - 2° de levering van **gevoelig materiaal**, inclusief onderdelen, componenten en/of assemblagedelen;
 - 3° werken, leveringen en diensten die rechtstreeks met het onder 1° en 2° genoemde materiaal verband houden, voor alle fasen van de levenscyclus ervan;
 - 4° werken en diensten voor specifiek militaire doeleinden of gevoelige werken en gevoelige diensten.

Volgens overweging 12 bij de Richtlijn 2009/81/EG hebben deze betrekking op onderzoek en ontwikkeling, industriële ontwikkeling, productie, reparatie, modernisering, aanpassing, onderhoud, logistiek, opleiding, testen, buiten gebruik stellen en afstoting.

16

Terugvallen op de specifieke regelgeving inzake veiligheidsbelangen

1. Art. 3/1 Wet Defensie en Veiligheid stelt daarbij dat de wet niet meer van toepassing is:
1° indien en voor zover de bescherming van de essentiële veiligheidsbelangen van het Rijk niet kan worden gewaarborgd door minder ingrijpende maatregelen, bijvoorbeeld door eisen te stellen ter bescherming van het vertrouwelijke karakter van de informatie die de aanbestedende overheid overeenkomstig de bepalingen van titel 2 en 3 van deze wet beschikbaar stelt;
2° indien en voor zover de toepassing van de bepalingen van titel 2 en 3 van deze wet het Rijk ertoe zou verplichten informatie ter beschikking te stellen waarvan hij de openbaarmaking in strijd acht met zijn essentiële veiligheidsbelangen;
3° wanneer het plaatsen en de uitvoering van de overheidsopdracht geheim zijn verklaard of overeenkomstig de in het Rijk geldende wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen gepaard moeten gaan met bijzondere veiligheidsmaatregelen, voor zover vastgesteld werd dat de essentiële belangen niet kunnen worden gewaarborgd met minder ingrijpende maatregelen, zoals die bedoeld in de bepaling onder 1° ;
4° indien artikel 346 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is..”.

Indien artikel 346 VWEU wordt ingeroepen dient de opdracht **evenwel** via een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking te worden geplaatst conform artikel 25, 1°, b van de wet “*indien dit kan gerechtvaardigd worden om redenen van openbare veiligheid of indien dit noodzakelijk is voor de bescherming van de essentiële veiligheidsbelangen (...)*”.

17 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

17

Terugvallen op de specifieke regelgeving inzake veiligheidsbelangen

1. Selectiecriteria: Art. 63, §2, 5° KB Def&Veil: veiligheidsmachtigingen
2. Gegevensbeveiliging: specifieke vereisten, art 9 KB Def&Veil
 - Selectiecriteria
 - Onderaannemers
3. Zekerheid van bevoorrading: art. 10 KB Def&Veil
 - Technische selectiecriteria **inclusief beschrijving geografische ligging**
 - **Als gunningscriterium**
4. Gunningswijzen vergelijkbaar met speciale sectoren
 - Uitz. 1: mogelijkheid OPZB voor TpTpt en bij inroepen art. 346 VWE

18 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

18

Terugvallen op de specifieke regelgeving inzake veiligheidsbelangen

1. Beperkende interpretatie mogelijk gebruik Def&Veil voor
 - Andere veiligheidsbelangen dan Mil (Staatsveiligheid, ...)
 - Dual use goods naast militair of gevoelig materiaal?
2. RvSt
 - Nr 244.006 van 21 maart 2019 en Nr 246.696 van 16 januari 2020 (patrouillerubberboten, dual use), UDN, middel niet ernstig
 - Nr. 250.625 van 20 mei 2021 (kogelwerende vesten: 'wet gaat uit van producten', niet gebruikers ??): middel niet ernstig
3. Fr Rvst: Nr 431696 van 18/12/2019 : semi-automatische pistolen voor eco-pol → middel aanvaard: geen militair gebruik, dus geen 2009/81

19 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

19

Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

Binnen de regelgeving klassieke/nutssectoren/concessies modaliteiten bepalen

20

10

Binnen de regelgeving klassieke/uitgesloten sectoren (en concessies) modaliteiten bepalen

Art. 24. § 1. Dit artikel is van toepassing op gemengde opdrachten die zowel betrekking hebben op opdrachten waarop deze titel van toepassing is, als op opdrachten waarop Artikel 346 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is of die onderworpen zijn aan de titels 2 of 3 of aan de titel 3/1 van de wet defensie en veiligheid.

§ 2. Wanneer de verschillende onderdelen van een bepaalde opdracht objectief gezien niet deelbaar zijn, kan de opdracht overeenkomstig titel 3/1 van de wet defensie en veiligheid worden geplaatst indien zij elementen bevat waarop artikel 346 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is of die betrekking hebben op de essentiële veiligheidsbelangen van het Rijk.

Wanneer de opdracht in datzelfde geval geen elementen bevat waarop artikel 346 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is of die geen betrekking hebben op de essentiële veiligheidsbelangen van het Rijk, kan zij overeenkomstig de titels 2 en 3 van de wet defensie en veiligheid worden geplaatst.

§ 3. Wanneer de verschillende onderdelen van een bepaalde opdracht objectief gezien deelbaar zijn, kan de aanbestedende overheid beslissen om voor de afzonderlijke onderdelen afzonderlijke opdrachten te plaatsen, of om één enkele opdracht te plaatsen.

21 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

21

Binnen de regelgeving klassieke/uitgesloten sectoren (en concessies) modaliteiten bepalen

Tot hiertoe onderbelicht

Art. 33. § 1. Deze wet is van toepassing op de overheidsopdrachten op defensie- en veiligheidsgebied, met uitzondering van:

1° de opdrachten waarop de wet defensie en veiligheid van toepassing is; 2° de in artikel 18 van de wet defensie en veiligheid bedoelde opdrachten.

§ 2. Deze wet is niet van toepassing op overheidsopdrachten die niet anderszins op grond van paragraaf 1 zijn uitgesloten, voor zover de bescherming van de essentiële veiligheidsbelangen van het Rijk niet kan worden gewaarborgd door minder ingrijpende maatregelen, bijvoorbeeld door eisen te stellen ter bescherming van het vertrouwelijke karakter van de informatie die de aanbestedende overheid in een plaatsingsprocedure overeenkomstig deze wet beschikbaar stelt.

Voorts is deze wet, overeenkomstig artikel 346, lid 1, a), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, niet van toepassing op overheidsopdrachten die niet anderszins op grond van paragraaf 1 van dit artikel zijn uitgesloten, voor zover de toepassing van deze wet het Rijk ertoe zou verplichten informatie ter beschikking te stellen waarvan hij de openbaarmaking in strijd acht met zijn essentiële veiligheidsbelangen.

§ 3. Wanneer de plaatsing en de uitvoering van de overheidsopdracht geheim zijn verklaard of, overeenkomstig de in het Rijk geldende wettelijke, reglementaire of administratieve bepalingen, gepaard moeten gaan met bijzondere veiligheidsmaatregelen, is deze wet, niet van toepassing, voor zover vastgesteld werd dat de bescherming van de essentiële belangen niet kan worden gewaarborgd door minder ingrijpende maatregelen, zoals deze bedoeld in paragraaf 2, eerste lid.

22 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

22

Aanvullende wetgeving voorzien

23

Op BE vlak: KB 14 juli 2022 – sancties Rusland

B.S. 22 augustus 2022

- De sancties van de Europese Unie tegen Rusland zijn geformaliseerd in Verordening (EU) nr. 833/2014 en sommige hebben rechtstreeks betrekking op overheidsopdrachten. Artikel 5 *duodecies* van de verordening verbiedt de gunning of verdere uitvoering van een overheidsopdracht of concessieovereenkomst aan ondernemers met banden met Rusland. De aard van deze links wordt beschreven in het Reglement (artikel 5k §1).
- De verordening bepaalt dat in bepaalde welbepaalde gevallen de daartoe naar behoren aangewezen bevoegde instanties toestemming kunnen verlenen voor de gunning van een overheidsopdracht aan een ondernemer met een band met Rusland of voor de voortzetting van de uitvoering ervan.
- Het koninklijk besluit van 14 juli 2022 betreffende beperkende maatregelen inzake overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten in het licht van de acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren, wijst deze bevoegde instantie aan en bepaalt de procedure voor het aanvragen van een afwijking.
- De aangewezen bevoegde autoriteit is de minister-president van elk der deelstaten.

24

Op BE vlak: Quickscan Staatsveiligheid en toolbox Nationale veiligheid

- Quickscan: Bestaat uit een beperkt aantal vragen om (snel) te kunnen bepalen of een overheidsopdracht een risico vormt voor de nationale veiligheid
- Toolbox Nationale veiligheid bij Overheidsopdrachten
- Te gebruiken bij:
 - Kritieke sectoren en infrastructuur

Kritieke infrastructuur = installatie, systeem of een deel daarvan, van federaal belang, dat van essentieel belang is voor het behoud van vitale maatschappelijke functies, de gezondheid, de veiligheid, de beveiliging, de economische welvaart of het maatschappelijk welzijn, en waarvan de verstoring van de werking of de vernietiging een aanzienlijke weerslag zou hebben doordat die functies ontregeld zouden raken (Art 3, 4° Wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren).
 - Aanbieders essentiële diensten (AED)

Aanbieder van essentiële diensten (AED) = een publieke of private entiteit die actief is in België in een van de sectoren opgenomen in bijlage I aan de Wet van 7 april 2019 tot vaststelling van een kader voor de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen van algemeen belang voor de openbare veiligheid, en die aan de criteria bedoeld in artikel 12, §1, voldoet en die als dusdanig is aangewezen door de sectorale overheid (Art 6, 11° Wet van 7 april 2019 tot vaststelling van een kader voor de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen van algemeen belang voor de openbare veiligheid). Het zijn entiteiten die essentiële diensten verlenen aan onze maatschappij of economie en die afhankelijk zijn van netwerk- en informatiesystemen. Het is belangrijk dat deze netwerk- en informatiesystemen (NIS) beveiligd zijn.

25 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

Op BE vlak: Quickscan Staatsveiligheid en toolbox Nationale veiligheid

Bijlage A - QuickScan Pagina 5

De formulier is bedoeld om voor de toewijzing van de plaatsingsprocedure te beoordelen of er zich risico's voor de nationale veiligheid voordoen. De QuickScan dient in een zo vroeg mogelijk stadium te worden uitgevoerd, zodat de nodige maatregelen genomen kunnen worden als uit deze QuickScan zou blijken dat er wel degelijk risico's bestaan voor de nationale veiligheid. De aanbestedende overheid is verantwoordelijk voor het invullen van de QuickScan.

QUICKSCAN	Toelichting
<p>1. Vitale belangen, processen en sectoren</p> <p>Risikt de verwerving aan een vitale sector, belang of proces?</p> <p>Zie Par 1.1 voor het overzicht van de vitale belangen en sectoren.</p> <p>☐ Ja/Mogelijk ☐ Neen</p>	
<p>2. Strategische afhankelijkheid</p> <p>Ontstaat er door de verwerving een sterke afhankelijkheid van een - al dan niet door een buitenlandse overheid aangestuurde - economische actor of dienst ondernemers, waardoor bij een conflict de mogelijkheid bestaat dat de opdrachtgever door de opdrachtnemer onder druk kan worden gezet (al dan niet in opdracht van een buitenlandse overheidsfactor)?</p> <p>Een strategische afhankelijkheid kan bijvoorbeeld ontstaan wanneer de opdracht een product of dienst betreft waarvoor maar weinig opdrachtnemers op de markt beschikbaar zijn, of wanneer plotselinge beëindiging van een levering, bijvoorbeeld door een (statelijk) conflict, tot verstoring leidt in de primaire processen van ontzorging/leiden.</p> <p>☐ Ja/Mogelijk ☐ Neen</p>	

Mitigerende maatregelen (instrumentarium)

- Bij de risicoanalyse wordt stilstaan bij de volgende nationale veiligheidsbelangen:
- continuïteit van de vitale infrastructuur;
 - strategische onafhankelijkheid van partijen en landen met wie ons land niet dezelfde geopolitieke belangen deelt;
 - integriteit en exclusiviteit van hoogwaardige kennis en vertrouwelijke informatie (staatsgeheimen, BE-persoonsgegevens, gevoelige technologische kennis).

26 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

Op BE vlak: Geclassificeerde vs gevoelige informatie

- Geclassificeerde informatie:

Geclassificeerde informatie: "Gegevens of materiaal, ongeacht de vorm, aard of transmissiemethode ervan, waaraan een bepaald niveau van veiligheidsclassificatie of een beveiligingsniveau is toegekend en die in het belang van de nationale veiligheid en overeenkomstig de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen die in een lidstaat gelden, bescherming vereisen tegen ontvreemding, vernietiging, verwijdering, onthulling, verlies of toegang ertoe door een onbevoegd persoon, of tegen enige andere vorm van compromittering." ([Artikel 3, 19* Wet DV](#)).

- In BE 3(drie) beveiligingsniveaus /niveaus van veiligheidsclassificatie*:

- VERTROUWELIJK
- GEHEIM
- ZEER GEHEIM

- Classificatie gebaseerd op inhoud

- Gevoelige informatie:

Hiermee wordt informatie bedoeld die niet geclassificeerd is in de zin van de wet van 11 december 1998, maar die wel gevoelig is. Ook informatie die niet geclassificeerd is kan van strategisch belang zijn als deze informatie ongewenst in verkeerde handen valt en/of ertoe kan leiden dat derden zich kunnen mengen in de besluitvorming. Denk aan de paraatheid van het leger door informatie over verschillende locaties of meer inzicht in de werking van organisaties die vitale diensten leveren.

27 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

* wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen

Op Europees vlak

1. trad op 10 april 2019 de Verordening tot vaststelling van een kader voor de screening van buitenlandse directe investeringen in de Unie in werking. De Verordening is van kracht met ingang van 11 oktober 2020.

- De Verordening introduceert een samenwerkingsmechanisme tussen lidstaten en de Europese Commissie om bepaalde informatie over overnames of investeringen uit derde landen die een risico vormen voor de openbare orde van een lidstaat uit te wisselen.
- Indien een lidstaat een buitenlandse directe investering onderwerpt aan een screening, moet die lidstaat actief informatie verschaffen aan de Europese Commissie en de andere lidstaten.
- Die informatie heeft betrekking op onder andere de eigendomsstructuur, de waarde van de investering, de activiteiten van de doelonderneming, de lidstaten waarin de buitenlandse investeerder en de doelonderneming investeren en de financiering en bron van de investering.
- De Verordening doet geen afbreuk aan de bescherming van de wezenlijke belangen van de veiligheid van een lidstaat, en een lidstaat is niet gehouden inlichtingen te verstrekken waarvan de openbaarmaking naar zijn mening strijdig zou zijn met de wezenlijke belangen van zijn veiligheid. → Art. 1, lid 2 verwijst naar art. 346 VWEU

Op Belgisch vlak werd, hieraan gekoppeld, wetsvoorstel nr. 1804 tot wijziging van het Wetboek van economisch recht opgesteld welke in een screeningsmechanisme voor BDI* voorziet, voor zover die investeringen een invloed hebben op onze veiligheidsbelangen en/of strategische sectoren.

28 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

* Buitenlandse Directe Investerings

Op Europees vlak

2. Verordening (EU) 2022/1031 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juni 2022 over toegang van ondernemers, goederen en diensten uit derde landen tot de aanbestedings- en concessiemarkten van de Unie en procedures ter ondersteuning van onderhandelingen over toegang van ondernemers, goederen en diensten uit de Unie tot de aanbestedings- en concessiemarkten van derde landen (International Procurement Instrument)
 - a) Doel:
 - de toegang tot buitenlandse aanbestedingen waarborgen voor Europese inschrijvers;
 - discriminatie weg te werken voor Europese inschrijvers
 - b) Ook aangeduid met term internationaal aanbestedingsinstrument.

Op Europees vlak

- c) Modaliteiten
 - a) Onderzoek naar discriminatie
 - O.b.v. het IIO kan de Europese Commissie mogelijke gevallen van discriminatie tegen Europese bedrijven in aanbestedingsmarkten buiten de EU (aanbestedingen in de derde landen) onderzoeken.
 - b) Tegenmaatregelen voor niet-EU inschrijvers
 - De Europese Commissie kan ook maatregelen opleggen. Als de Europese Commissie discriminatie vaststelt, dan kan zij het derde land verzoeken om zijn aanbestedingsmarkt open te stellen en de maatregel of praktijk te corrigeren. Als dat verzoek geen gunstig gevolg heeft, dan kan de **toegang** worden beperkt.
 - De Europese Commissie kan het **prijsinstrument** inzetten, wat inhoudt dat een prijstoeslag wordt opgelegd aan inschrijvingen ingediend door niet-EU inschrijvers voor Europese aanbestedingen. (neutralisatie concurrentievoordeel).
 - c) Voorwaarden
 - Om te vermijden dat het internationaal aanbestedingsinstrument onevenredig of onevenwichtig wordt gebruikt, zijn er beperkingen en voorwaarden voorzien om de maatregelen in te zetten. Zo zal de Commissie geen onderzoek starten naar bedrijven uit minst ontwikkelde landen of kwetsbare ontwikkelingslanden. Ook is het prijsinstrument alleen van toepassing op aanbestedingsprocedures met een geschatte waarde van ten minste **vijftien miljoen euro exclusief btw voor werken** en concessies en **vijf miljoen euro exclusief btw voor goederen en diensten**.
 - Er is geen invloed op de bestaande EU-verbintenissen voor deze aanbestedingen, zoals de WTO-Overeenkomst inzake overheidsopdrachten.

Op Europees vlak (toekomstig)

3. Verordening betreffende buitenlandse subsidies die de interne markt verstoren (Foreign Subsidy Regulation (FSR))
 - a) Doel: 'level playing field' garanderen
 - b) Methode/instrumentarium:
 - a) Notificatieverplichting voor bedrijven > 500 MEUR omzet, wanneer overname waarbij buitenlandse tussenkomst > 50MEUR
 - b) Notificatieverplichting openbare procedures > 250MEUR waarbij derde land > 4MEUR subsidies
 - c) EC heeft mogelijkheid tot opstarten onderzoek.
4. Anti-coercion instrument
Reactie indien economische dwang door derde land → ontradend effect

31 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

31

Op Europees vlak (toekomstig)

5. Strategische autonomie → inzet via toelatingsvoorwaarden (geen controle door derde land)
 - a) Space Regulation
 - b) Digital Europe Programme (DEP)
 - c) Connecting Europe Facility (CEF)
6. Cyber Resilience Act
Verplichte cyberveiligheidseisen voor hardware- software, conformiteitsbeoordeling en markttoezicht

32 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept
binnen de wetgeving overheidsopdrachten

32

Aanvullende veiligheidscomponenten (milieu, witwas)

33

Op Europees vlak

1. Invoering DNSH-toets

DNSH = Do No Significant Harm; « geen ernstige afbreuk doen aan ». Het DNSH-beginsel is een **screening** van de negatieve effecten die een activiteit zal/kan hebben op de 6 Milieudoelstellingen van de Europese Unie

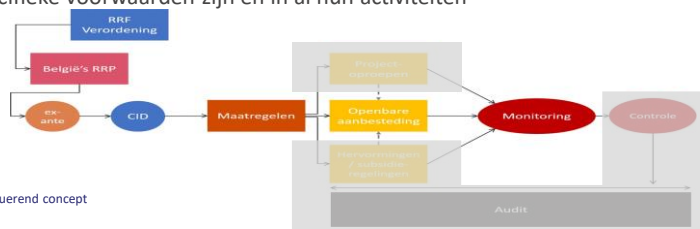
- a) **Klimaatmitigatie** -> uitstoot van broeikasgassen
 - b) **Klimaatadaptatie** -> ongunstig effect van het klimaat op de activiteit zelf of op de mens, de natuur of activa
 - c) **Duurzaam gebruik en bescherming van water en mariene hulpbronnen** -> goede toestand waterlichamen
 - d) **Circulaire economie** -> inefficiënties bij het gebruik van natuurlijke hulpbronnen
 - e) **Preventie en bestrijding van verontreiniging** -> toename emissies verontreiniging lucht/water/bodem
 - f) **Bescherming en herstel van biodiversiteit en ecosystemen** -> goede staat en veerkracht van ecosystemen, habitats en soorten
- De 6 Milieudoelstellingen zijn ruim en kunnen als “catch-all” **clausules** worden beschouwd
 - Met sommige elementen wordt reeds rekening gehouden via lokale/regionale/federale regelgeving, vergunningen, ... Wat het proces zal versoepelen, maar **dit neemt niet weg** dat een DNSH-benadering nodig is

34

Op Europees vlak

1. Invoering DNSH-toets

- DNSH wordt a priori gebruikt bij overheidsopdrachten binnen de Europese Relief and Resilience Fund (RRF), maar ook ESIF.
- Bij de invoering van DNSH in overheidsopdrachten is het doel tweeledig:
 - De naleving van het DNSH-principe zoveel mogelijk vanaf het begin 'vastleggen' door middel van bestekken en documentatie
 - Ervoor zorgen dat de kandidaten zich bewust zijn van het DNSH-beginsel en er rekening mee houden als er geen specifieke voorwaarden zijn en in al hun activiteiten

35 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

35

Op Europees vlak

2. AML (Anti Money Laundering)-toets bij Overheidsopdrachten: UBO

- a) AML-verordening werd omgezet in wet antiwitwas welke de bepalingen bevat inzake de aangifte Ultimate Beneficiary Owner (UBO)
- b) Er wordt een onderscheid gemaakt tussen 'finale ontvangers' en 'finale begunstigden':
 - Finale ontvangers: diegenen bij wie het geld (subsidie of overheidsopdracht) toekomt
 - Finale begunstigden: diegenen achter de finale ontvangers (als deze rechtspersonen zijn) met een belang van > 25%
- c) In het kader van RRF wordt aldus (ook bij andere structuurfondsen en mogelijks algemeen in het kader van Overheidsopdrachten) gevraagd om (art. 22):
 - Een werkend en sluitend systeem te hebben welke alle gegevens nodig om een uitspraak te doen inzake de risico's 'dubbel financiering' en 'witwas' op te zetten
 - Een controle uit te voeren op de finale begunstigden gekoppeld aan elk van de overheidsopdrachten

36 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

36

Op Europees vlak

3. Gebruik Integratiepacten

a) Doel:

- tegengaan van corruptie en frauduleuze activiteiten binnen overheidsopdrachten

b) Objectieven:

- Transparantie, aansprakelijkheid en goed bestuur ('good governance') verhogen bij overheidsopdrachten
- Het vertrouwen in publieke overheden verhogen en bijdragen tot een betere reputatie
- Mededinging verbeteren, kost efficiëntie verhogen en kostreductie nastreven door betere aanbesteding

Op Europees vlak

3. Gebruik Integratiepacten

c) Componenten van een Integriteitspact:

- Charter
 - Tussen AO en Ondernemer
 - Dat ze zullen afzien van corrupte praktijken en een transparant aanbestedingsproces zullen doorlopen
- Aparte overeenkomst met een Organisatie welke het proces en het gegeven dat alle partijen hun verbintenis honoreren, monitort, teneinde aansprakelijkheid ('accountability') en wettigheid ('legitimacy') te verzekeren

Besluit

1. Nieuwe geopolitieke situatie leidt tot
 - nieuwe visie op gebruik veiligheidsuitzonderingen in overheidsopdrachtenonaangepastheid
 - Aangepaste Europese regelgeving
 - Aangepaste Belgische regelgeving in het kader van de Europese regelgeving overheidsopdrachten
2. Wetgeving Overheidsopdrachten = 'TOOLBOX' waarbij instrumenten worden uitgebreid
3. Gradueel gebruik uitzonderingen vindt ingang in praktijk o.b.v. constante rechtspraak = **proportionaliteit**
4. **TOEPASSING IS MOGELIJK MITS HET RESPECTEREN VAN HET PROPORTIONALITEITSBEGINSEL**

39 Veiligheid en economische realpolitik: een evoluerend concept binnen de wetgeving overheidsopdrachten

39

Bedankt, vragen?

Tony Mortier

Inspecteur-general van Financiën

0475/253137 Tony.mortier@vlaanderen.be

40